

FONS FRANCISCO-GIRÓ. AUTOR: JOSEP MARTÍ

Esperanta-grupo Brava Marbordo a Roses

Les memòries de Josep Martí,
un rosinc esperantista

La inquietud a l'entorn de la cultura, la llibertat i Catalunya va fer que, l'any 1928, un grup de joves es trobessin i formessin la Joventut Nacionalista, una agrupació que durant la seva existència va promoure actes culturals a Roses, com ara conferències o la reintroducció de les ofrenes florals per la diada de sant Jordi. A partir de l'any 1930, després de ser legalitzada com a entitat, va ampliar les seves activitats i incorporà una secció d'estudi de l'esperanto.

>> *El grup Brava Marbordo de Roses, l'any 1933.*

XÈNIA BERTA > TEXT

L'interès per l'estudi del que aquests joves van anomenar «l'idioma de la fraternitat» va arribar a Roses amb el retorn d'un rosinc emigrat a l'Argentina. Amb la tornada, aquest portà com a bagatge aquest coneixement, que entusiasma els membres de la Joventut Nacionalista. Ràpidament s'organitzaren cursos per al seu aprenentatge i, per un acord amb la Directiva del Pòsit de Pescadors, se'ls van cedir les aules en horari nocturn. Així, alguns vespres, els joves que aprenien l'esperanto omplien les classes de l'escola, i l'endemà els alumnes en trobaven textos escrits a la pissarra. Aquest va ser el primer contacte de Josep Martí amb l'esperanto. Tot i ser encara un escolar, s'hi va interessar. Al cap de poc participà en la formació d'una petita societat que rebé el nom d'Esperanta Grupo Brava Marbordo, dins de l'entitat que ja rebia el nom de Sang Nova.

Els Fets d'Octubre, però, varen provocar el trencament entre l'agrupació esperantista i Sang Nova, més polititzada. Aquesta última desaparegué, però la secció d'esperanto perdurà fins a l'esclat de la guerra, amb l'objectiu que «la llengua de la fraternitat» esdevingués el segon idioma amb el qual relacionar-se, des de Roses, amb el món sencer.

Les memòries de Josep Martí (Roses, 1919 - Montevideo, 2003) ens permeten resseguir la vida i inquietuds d'aquest jove rosinc, d'estrat social baix i al qual li faltava una cama. Mestre i activista cultural, trobem la seva vocació per l'estudi i l'ensenyament precisament en la seva discapacitat i en la voluntat familiar que tingués un ofici que pogués desenvolupar. En el seu mecanoscrit explica àmpliament la seva pertinença al grup, a més del seu interès per l'esperanto, que fou el fil conductor de les seves inquietuds al llarg de la seva vida.

Josep Martí es quedà a Roses durant la Guerra Civil, i va impartir classes de cultura, gramàtica i esperanto a soldats destacats al municipi

Ens ha estat possible consultar la seva autobiografia perquè en donà exemplars a bons amics que tenia a Roses, com ara Joan Rabell i Mariona Giró, que han fet que les vivències i aprenentatges de Martí no caiessin en l'oblit.

Tot i que el grup esperantista es va dissoldre l'any 1936, quan molts dels nois que n'eren membres hagueren d'anar a lluitar a la guerra, Martí explica que l'agrupació arribà a ser coneguda arreu del món perquè mantenien correspondència amb diferents països. També rebien una revista holandesa dedicada a la joventut, *La Juna Vivo*, i es preocupaven de donar a conèixer l'idioma a la gent del poble.

Josep Martí es quedà a Roses durant la Guerra Civil i va impartir classes de cultura, gramàtica i esperanto a soldats destacats al municipi, ja que era una vila d'importància militar pel seu port. Un cop acabat el conflicte, Martí se seguirà reunint amb diversos membres de l'agrupació tot i la vigilància a la qual els sotmetia el règim. Tot i així, ell i d'altres membres se seguiran cartejant amb esperantistes europeus malgrat els impediments en el correu durant la Segona Guerra Mundial.

Adéu a Roses

Amb la dictadura hagué de marxar de Roses. No va poder exercir la professió perquè el règim franquista no li ho permeté, i això va fer que hagués de marxar a Barcelona. Allà es relacionà amb un grup de simpatitzants de l'esperanto i alguns catalanistes que hi havia en una cooperativa de Gràcia, que proposaren un curs a la secció cultural. Martí en fou el professor, i el dia de la inauguració del curs conegué Delfí Dalmau i Frederic Pujulà, esperantistes de renom, amb qui féu amistat.

La manca d'oportunitats laborals a l'inici dels anys cinquanta el féu decidir marxar a Amèrica. Mesos abans, però, assistí al primer congrés de postguerra d'esperanto, que es va fer a Terrassa els dies 28, 29 i 30 de juliol de 1951. Els companys de la cooperativa l'havien ajudat a organitzar-lo, i diu que l'aplec va ser un bon impuls per al moviment esperantista a Catalunya, tot i que ell ja tenia data per al viatge. Al cap d'uns anys, ja a l'Uruguai, lloc on finalment visqué la resta de la seva vida, intervingué de forma molt activa al Casal Català de Montevideo, on participà en trobades esperantistes.

Xènia Berta i Argelés és historiadora.

>> *Una altra imatge del grup Brava Marbordo de Roses, l'any 1933.*

>> *Segell extret de les memòries de Josep Martí.*

Acabada la guerra, Martí es relacionà amb un grup de simpatitzants de l'esperanto i alguns catalanistes que hi havia en una cooperativa de Gràcia